

Платформа 5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТА МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ОСВІТИ, НАУКИ ТА БІЗНЕСУ

УДК 378.1

Н.Г. Гавриленко, І.О. Тарасенко

nataliya-gavrilenko@ukr.net, irataras@ukr.net

Київський національний університет технологій та дизайну, Київ

ОЦІНКА ПЕРЕДУМОВ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

2020 рік відзначився поширенням пандемії COVID-19. У результаті впровадження карантинних заходів постало питання про пошук таких форм і методів навчання, що дали б змогу організувати освітній процес дистанційно, без безпосереднього відвідування студентами закладів освіти. Усі заклади освіти й вищої, зокрема, змушені були у стислі терміни змінити форму навчання – з очної на дистанційну чи змішану.

Зважаючи на те, що цифровізація економіки, яка є світовим трендом успішного розвитку країни, відкрила нові можливості для існування ЗВО в умовах пандемії. У зв'язку з цим відзначається актуальність у вивченні проблем і рівня розвитку цифрових технологій навчання в Україні. Процеси цифровізації у ЗВО можна розглядати, як зовнішні – під впливом держави і міжнародних трендів, так і внутрішні – ті, які відбуваються безпосередньо в ЗВО [2]. Нині розвитку цифрових технологій в організації навчально-виховного процесу приділяється пріоритетна увага з боку держави [3].

За оцінками ЮНЕСКО, понад 1,5 млрд студентів в 165 країнах протягом останніх років не мали можливості відвідувати заняття через COVID-19. Пандемія змусила глобальне академічне співтовариство звернутися до нових методів навчання, включаючи дистанційне і онлайн-навчання. Дана тенденція виявилася не простою як для здобувачів вищої освіти (ВО), так і для педагогів, які були змушені долати негативні емоційні, фізичні та економічні наслідки захворювання, водночас сприяючи боротьбі з поширенням вірусу.

Поширення пандемії поставило перед усією світовою спільнотою нові важливі виклики, вирішення яких актуалізувало необхідність здійснення процесів цифровізації у всіх сферах життя, зокрема й у закладах вищої освіти. Тож сьогодні на порядку денному постало завдання перетворення університетів у заклади новітнього типу: цифрові університети (digital universities) та мережі університетів без кордонів (borderless networks of universities). Для успішного розв'язання цього питання необхідно підвищити рівень розуміння проблеми й здатність освітніх закладів упроваджувати проекти, уміння застосувати й розвивати інформаційне середовище освітньо-наукової установи, міру оволодіння цифровими

компетентностями всіма учасниками освітнього процесу. Тож пропонуємо проаналізувати показники, які дозволять оцінити ступінь готовності ЗВО до цифровізації та інструменти для визначення успішності такої діяльності.

За даними звіту компанії Navitas Ventures цифрова трансформація закладів вищої освіти є незаперечною, проте, кожен ЗВО має своє бачення та можливості цифровізації [1].

Готовність ЗВО як інституції до цифрової трансформації визначається рівнем цифрової зрілості, що визначається як співвідношення інвестицій та управління ІТ-інфраструктурою до управління змінами.

Цифровізація освітнього середовища (на відміну від інформатизації) передбачає зміну реалізації освітніх бізнес-процесів, створення нових послуг та форм взаємодії задля максимальної реалізації потенціалу суб'єктів освітнього процесу та забезпечення форсованого еволюційного розвитку інституції, економіки, держави [3].

Як показує досвід 2020–2021 рр., заклади вищої освіти досить професійно й мобільно відреагували на ситуацію, що склалася в суспільстві. Хоча, слід зазначити, що особливості діяльності закладів освіти залежали від умов у кожному конкретному регіоні й від особливостей самого освітнього закладу, його технічного оснащення, напряму діяльності, рівня інформаційної підготовки кадрів. Отже, питання впровадження дистанційної форми навчання нині набуває особливої актуальності для ЗВО. Саме тому цифровізацію освіти визначено як ключову стратегію в період пандемії COVID-19.

Слід зазначити, що цифровізація стосується не тільки методів та форм освітньої діяльності, а й сфери управління освітою. За минулий рік запрацювало багато відкритих онлайн-курсів, де всі охочі можуть пройти навчання за відповідним напрямом. Перевагою такого навчання є те, що в інтернет-просторі не здійснюється контроль з боку викладача за освітнім процесом.

Слухачі можуть припинити навчання у будь-який момент і так само поновити навчання за наявності бажання оволодіти питанням глибше. Основний чинник, що спонукає до навчання в такому разі, – це бажання зростати фахово і бути конкурентоспроможним на ринку праці. В сучасних

умовах саме це набуває особливої актуальності для працівників. А те, що часом фах, яким оволодівають студенти вишів, не є актуальним на ринку праці тільки загострює зацікавлення в розвитку короткотривалих онлайн-курсів.

Деякі ЗВО успішно практикували методику дистанційної освіти ще до початку пандемії, проте основна їх частка свою діяльність здійснювала лише в очній або заочній формі.

Внаслідок активного впровадження у освітній процес дистанційної форми навчання ЗВО опинилися перед необхідністю вирішення таких проблем:

1. Підвищення рівня технічного забезпечення для забезпечення повноцінного та якісного освітнього процесу за умов дистанційної форми освіти;

2. Необхідність оновлення програмного забезпечення;

3. Удосконалення методичного комплексу, адаптованого до технології викладання дисциплін в процесі дистанційної освіти;

4. Необхідність коригування навантаження, яке виділяють на вивчення гуманітарних дисциплін;

5. Підвищення рівня контролю за освітнім процесом з метою забезпечення належного рівня професійної підготовки, удосконалення процедур оцінювання викладачами результатів освітнього процесу.

О. Долганова та М. Мірзоян у своїх працях [4] зазначають, що підґрунтям для розвитку ЗВО є еластичність та можливість активно реагувати на зовнішні виклики у відповідності до потреб здобувачів щодо технологічності та якості освітніх послуг, що, насамперед, залежить від інноваційних цифрових технологій. Відтак, можна виокремити 4 основні критерії оцінювання готовності ВО до цифрової трансформації та інструменти для їх здійснення (табл. 1).

Таблиця 1

Основні інструменти та критерії оцінки готовності ВО до цифрової трансформації

Критерій	Інструмент
Зрілість цифрової архітектури	СММ модель, яка передбачає 5 рівнів зрілості за певними параметрами.
Оцінка процесного управління	Виокремлення комплексу основних та допоміжних процесів у ЗВО за окремими показниками ефективності (KPI), які рекомендує APQC для вимірювання та відстеження ефективності їх реалізації.
Оцінка цифрових здатностей персоналу	Вимірюється за допомогою цифрових можливостей науково-педагогічного складу та студентів відповідно до їх професійного розвитку у сфері ВО та може бути виявлений за допомогою цифрового інструменту.
Оцінка фінансування цифрових перетворень	Визначення обсягу за такими показниками, як самофінансування за рахунок цифрових доходів; розмір фінансування в рамках бюджету; інвестиції з резервів; державне фінансування; позабалансове фінансування та гранти.

Джерело: складено авторами на основі [4].

Таким чином, цифрова трансформація сфери освіти є досить суперечливим явищем, адже вона робить освітній процес більш доступним та мобільним. Проте, у той же час, продукує ряд негативних наслідків, які потребують розробки системи заходів з метою їх зниження (унікнення).

Слід зауважити, що широкі обсяги впровадження ІКТ в освітній простір сприяє появі безлічі нових методів та форм організації ВО, серед яких: електронне навчання, мобільне навчання, використання хмарних технологій та масових відкритих освітніх, які повільним темпом впроваджуються у сучасну систему ЗВО України.

Загалом, цифрова трансформація ВО потребує формування системного підходу шляхом створення освітньої політики, залучення експертів з числа ІТ-фахівців, системних аналітиків та педагогічних дизайнерів [3].

Таким чином, для створення оптимальних умов для цифрової трансформації вищої освіти в Україні, успішного інноваційного розвитку інформаційно-освітнього простору в Україні мають бути: широке використання в освітньому процесі комп'ютерно орієнтованих засобів та ІКТ навчання, практичне впровадження методики дистанційного навчання, забезпечення ІКТ у процесі науково-дослідної роботи,

активне впровадження ІКТ в управління освітою для всіх типів ЗВО.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Navitas Ventures Digital Transformation in Higher Education, 2017, URL: https://www.navitasventures.com/wp-content/uploads/2017/08/HE-Digital-Transformation-Navitas_Ventures_-EN.pdf.

2. Бабаєв В. М., Стадник Г. В., Момот Т. В. Цифрова трансформація в сфері вищої освіти в умовах глобалізації. *Комунальне господарство міст*. 2019. Т. 2, Вип. 148.

3. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України)*. Київ: Видавничий дім «Сам», 2017. С. 191–198.

4. Долганова О. И., Мирзоян М. В. Многокритериальная оценка готовности вуза к цифровой трансформации. *Креативная экономика*. 2019. Т. 13. №. 4. С. 811–826.

5. Тульчинский Г. Л. Цифровая трансформация образования: вызовы высшей школе. *Философские науки*. 2017. № 6. С. 121–136.